

La darrera opció, la més prudent i operativa, era avançar alguns dels materials en els que treballa. I com sigui que en el marc del Centre d'Història Contemporània de Catalunya treballem la història de l'anticatalanisme en la premsa de Madrid, concretament en el diari *ABC* durant el període 1931-1936, vaig creure encertat presentar un tast d'aquesta recerca, concretament un nom, de la vintena llarga del grup de dinàmics redactors i col·laboradors que hi participen en el diari lluitant contra les aspiracions i anhels catalans. Cadascun d'aquests noms és presentat amb una breu semblança biogràfica, una relació de la seva bibliografia, una nota sobre la seva relació amb el diari i la relació dels articles que publica en el període. Vaig creure, doncs, que presentar un d'aquests noms fora aglutinar dos dels temes que estimava en Joan, la premsa i el catalanisme, la defensa contra els atacs i la presentació o projecció de tantes i tantes iniquitats.

El fet d'haver recollit la seva bibliografia ara en curs d'edició a la revista de la Societat Catalana de Comunicació *Treballs de Comunicació* (núm. 6), [entitat a la qual el vaig convidar precisament, a ésser-ne soci tot presentant-lo formalment en l'època en què vaig ser-ne secretari], fa que la primera pensada, recollir la seva obra sigui baldera, ja que és el primer que férem. Restà, per tant, triada una temàtica d'interès per aquesta publicació: el diari *ABC* i la qüestió catalana.

Potser ve a tomb dir ara que en aquest marc recordo la darrera conversa que vàrem mantenir a propòsit de precisament *Paper groc* quan en escoltar la seva decisió de suspendre'l per la manca de respostes vaig procurar atemperar el seu desànim quan només va tenir una o dues respostes del conjunt de trenta-tres persones a les quals enviava la revista i donava per suposat que a la resta no li interessava atés que no havien manifestat ni el desig de seguir-la rebent. Li vaig indicar que els destinataris eren precisament un sector ben dinàmic de la catalanitat militant que sent com a pròpia les ofenses al país i prioritza el seu temps fent llibres i articles, gestions, etc. i sovint no resta temps per a converses amicals de compromís, què tots els receptors contemplaven la revista amb interès. Desconec si l'argumentació fou vàlida però la revista seguí...

Royo Villanova bandera de l'anticatalanisme

Antonio Royo Villanova (Saragosa, 1869-1958) fou un polític, professor, periodista i escriptor extraordinàriament popular en els ambients catalanistes de començaments de segle i dels anys trenta. Doctor i catedràtic en dret a Valladolid després de ser professor auxiliar a la seva ciutat natal tingué una projecció pública notable pel seu dinamisme contra el catalanisme cultural i el catalanisme polític. El 1913 és nomenat Director General de Primer Ensenyament d'on dimití. S'atribueix aquesta dimissió a l'acceptació, per part del comte de Romanones, cap de Govern, de la cooficialitat de la llengua catalana. Dada incorrecta, la llengua catalana no fou cooficial fins l'aprovació de l'EAC del 1931.

L'explicació és un error que s'acumula (PEREZ, Darío: *Figuras de España, madrid, Cía. Iberoamericana, s/a 1930, pp. 310-311.* i és repeteix. Per exemple, a el bon i documentat estudi del professor Martín (MARTÍN, Francisco de Luis: *El grupo monárquico de ABC en la segunda República española 1931-1933*, Salamanca-Cáceres, Universidad de Salamanca-Universidad de Extremadura, 1987, pàg. 44). de la Universitat de Salamanca. En realitat el que hi ha el 1916, el 8 de juliol, és un debat sobre l'oficialitat que es saldà, com era d'esperar i explica Francesc Ferrer en la seva coneguda història de la persecució política a la llengua catalana, per la composició castellano-parlant

de la cambra estatal, per 120 vots contra el català i 13 a favor de l'oficialitat.

Royo participà en política local essent regidor a Saragossa i senador vitalici des del 1922. Arran la segona República és diputat a Corts pel partit agrari però el 1936 no és escollit diputat per Madrid i a partir d'aquest any abandona tota activitat política tot i que sempre la simullejà amb la labor periodística i docent.

Col.laborador habitual de premsa amb col.laboracions periodístiques que perllonguen el seu pensament i la seva activitat política concentrada en l'oposició a l'EAC durant principalment les dècades dels anys deu i trenta. Així, fou col.laborador habitual de premsa als principals diaris madrilenys: *El Imparcial*, *ABC* i *El Sol*. Igualment a la premsa regional i especialitzada: *Aragón* (1912-1917), *La Crónica de Aragón* (1912), *La Administración*, *El Gato Negro* (1898), *Revista de los Tribunales* (1903), *Alma Española* (1904). Director d'*El Norte de Castilla* (Valladolid, 1901) essent nomenat president del Consell d'Administració. El 1904 en anar a Saragossa serà el director del *Diario de Avisos*.

La seva activitat política és rellevant per la crítica que efectua de la monarquia no volent participar a partir del 1922 en cap acte d'adhessió al monarca. En relació la dictadura de Primo de Rivera tingué una posició crítica, arran els comentaris despectius que aquest feu a la Universitat, la qual cosa li motivà un expedient administratiu i un procés judicial. Fou notable la labor crítica envers la nova Constitució i, molt especialment, sobre l'EAC la qual cosa li creà nombroses crítiques per part de la premsa i de la societat catalana de l'època esdevinguent centre d'articles, acudits, etc. i, contràriament, dels partidaris de la "unidad española" fou convertit en bandera i portaveu.

De la seva obra publicada esmentem textos de caràcter general o de to literari com *Cervantes y el Derecho de gentes*. *La Guerra en el Quijo-*

te, (Saragossa, Salas, 1905) però la major part de la seva obra excel·leix per una preocupació d'intervenció en la realitat política: *La autonomía y la municipalización* (Madrid, 1919); *Bolchevismo y sindicalismo* (Madrid, Reus, 1920); *El terrorismo, la libertad y la política* (Madrid, 1921); *El Estatuto municipal y la libertad de los Ayuntamientos* (Madrid, 1927); *Las doctrinas jurídicas de don Antonio Cánovas* (Saragossa, 1928); *La Regencia de doña María Cristina y el Derecho público español* (Madrid, 1929); *Moret, presidente de la Academia de Jurisprudencia* (Madrid, 1930); *Elementos de Derecho Administrativo. Décimo tercera edición corregida y aumentada con arreglo a la Constitución y a las nuevas Leyes de la República* (Valladolid, 1933, hem vist la 25 ed., etc.); *Programas de Derecho Administrativo*, (Valladolid, 1933)...

La producció de to polític és també extensa: *La descentralización y el regionalismo* (Saragossa, 1900), *La Constitución Española de 9 de diciembre de 1931 con glosas jurídicas y apostillas políticas* (Valladolid, Imp. Castellana, 1934).

En relació al catalanisme manté una trajectòria que el converteix en símbol de l'anticatalanisme per la seva constància durant la llarga vida, visqué tota la primera meitat de segle en estat adult i en posició hostil a les reivindicacions catalanes. Romanones, que es feu famós a Catalunya per l'oposició a l'ús públic de la llengua, intentà d'arreconar l'únic punt en el qual estava en ús: l'ensenyament del catecisme i arran el polèmic decret del 1902 es posa sobre la taula política i periodística la presència de la llengua catalana. Royo serà un suport de tots els governs, del color que siguin, en la seva actuació represiva de la llengua, la cultura i la identitat catalana. Des de començaments de segle fins el franquisme Royo serà el fuet del catalanisme esclau. Com acostuma a succeir amb el catalanisme a un atac injustificat respon una actuació de to massiu i popular. de la Llei de

Jurisdiccions a la Solidaritat Catalana (1906) i del Manifesto a la Crida en defensa de la llengua i la cultura catalana i a *Som una nació* (1981) hi ha un llarg camí. En ell hi trobem a Royo. Només un cas. D'ençà la creació de la Mancomunitat s'aixequen veus contra la política autonomista catalana. Royo participa a la Cambra Alta els dies 23, 24 i 25 de novembre de 1925. Jordi Monés ho sintetitza (MONÉS, Jordi: *La llengua a l'escola (1714-1939)*, Barcelona, Barcanova, 1984, pàgs. 149-150.): "Els atacs del senador per Valladolid als catalans desencadenaren una onada de protestes a tot Catalunya i foren, encara que de manera indirecta, el motor propulsor de les Diades de la Llengua Catalana. (...) Heus ací alguns fragments de les intervencions de Royo Villanova que exasperaren alguns sectors de la societat catalana d'aquell temps: «los catalanistas odiáis al castellano y queréis desespañolizar y descastellanizar Cataluña y todas las escuelas que allí se fundan van encaminadas a desterrar el castellano. Odio tan grande tiene algo de enfermizo, pero en estado normal el catalanismo tendría que comprender que el idioma es el vínculo de nuestra expansión comercial y por lo tanto aunque sólo fuera por egoísmo y por interés comercial habrían de conservar el castellano.»" Aquesta fraseologia la trobarem repetida fins el cansament a l'*ABC* dels anys trenta.

Destaquem els primers textos: *El problema catalán. (Impresiones de un viaje a Barcelona)* (Madrid, Lib. Gral. de V. Suárez, 1908), el pròleg a l'edició espanyola de *La nacionalitat catalana* d'Enric Prat de la Riba (1917 i reed. a Barcelona, Proa, 1982). Traduí personalment aquesta obra de Prat de la Riba amb la voluntat de divulgar l'ideari catalanista per què se'l pogués combatre millor. Difon la seva preocupació anti-nacionalista, molt especialment, els llibres: *Por la nación única. Un grito contra el Estatuto* (Madrid, 1932) que cristal·litza tota la seva posició sobre l'EAC i el catalanisme polític i *Treinta años de política antiespañola*, (Valladolid, Librería Santarén, 1940)... finalment,

disposa d'una extensíssima producció de textos diversos: conferències, articles, etc. que un dia o altra caldrà inventariar. Per exemple: *El nacionalismo regionalista y la política internacional de España. Extracto taquigráfico de la conferencia pronunciada en el Ateneo de Madrid el día 17 de noviembre de 1918* (Madrid, Imp. de Justo Martínez, 1918) o *Bases doctrinales del nacionalismo* (Madrid, est. Tip. de J. Rates, 1917) que fou una conferència (12-I-1917), etc.

Royo Villanova, Antonio i *ABC*

Antonio Royo és el canó profund o l'estendard en la guerra que *ABC* declara contra la causa catalana. Altres redactors seran l'artilleria lleugera o les banderoles múltiples i en sèrie. El capdavanter que és exposat arreu és el polític aragonés. La seva popularitat guanyada al llarg d'una vida contra el fet diferencial català fa que tant en la perspectiva política com en la periodística esdevingui la nineta dels ulls del diari tant com a símbol, apareixen fins i tot fotografies i il·lustracions que expressen la identificació absoluta que hi ha entre diari i col·laborador.

Royo serà un dels polítics més hostils contra l'EAC, abans de la seva promulgació i després. El 1933 quan és rebut a la Cambra amb grans crits de suport el lema que coretgen diputats diversos és *Abajo el Estatuto!* (de Catalunya) *Abajo los traidores!* (*ABC*, 14.11.1933). La seva labor de sensibilització i aportació d'informació i d'argumentació actuarà en diversos àmbits, en el parlamentari com a diputat, en el periodístic amb la col·laboració a *ABC* i altres diaris i en el propagandístic amb mítings, llibres, opuscles, etc. amb una claredat formal, és catedràtic i amb experiència didàctica, i amb una nitidesa en la formulació, les seves idees no evolucionen ni es modifiquen. L'èxit en la seva constància, labor i resultats ve aval·lat per l'homenatge nacional que se li tributa. Constància fins al límit: pràcticament tots els aspectes que preo-

cupen a Catalunya en relació l'EAC o bé en relació qualsevol fet diferencial, especialment llengua, ensenyament... tindran en el cabdill de l'espanyolisme puntual resposta argumentada que servirà per a obstaculitzar tot un procés. D'ací la tensió que genera en la premsa política o en la humorística catalana, *Mirador*, *El Be Negre*, per exemple, precisament per la seva

posició destacada. Utilitza el to emocional però impregnant d'una presentació objectiva amb la qual cosa l'efecte al lector és superior en apel·lar la combinació de cor-cervell, de raó i emoció en un conjunt de textos, extensos i notables, que, sens dubte, foren la millor actuació contra l'EAC efectuada des de l'*ABC* i, potser, en la premsa diària madrilenya.

EAC: Estatut d'Autonomia de Catalunya.

Articles d'Antonio Royo Villanova publicats a l'*ABC* (Madrid, 1931-1936)

<i>Problemas pedagógicos. El idioma en la escuela</i>	05.06.1931
<i>El programa catalanista. Cataluña y la Santa Sede</i>	27.06.1931
<i>Ante el Parlamento. El Estatuto de Cataluña el pacto de San Sebastián</i>	20.08.1931
<i>Ante el proyecto de Constitución. La unidad nacional</i>	21.09.1931
<i>El problema catalán. Los dos federalismos</i>	08.10.1931
<i>La enseñanza en Cataluña</i>	04.11.1931
<i>Ante el Estatuto Catalán. El problema de la enseñanza</i>	06.04.1932
<i>El señor Royo Villanova en el Círculo Mercantil. La Conferencia. El Estatuto no resuelve el problema.</i>	
<i>Con el regionalismo nacionalista el problema carece de solución. Entre el pacto de San Sebastián y la República hay un hecho trascendental. [Crónica]</i>	30.04.1932
<i>El Estatuto de Cataluña. Perder el tiempo</i>	05.05.1932
<i>Ante el Estatuto de Cataluña. ¿Es el ministro de Agricultura superior jerárquico de las Cámaras de Comercio?</i>	14.05.1932
<i>Actualidad política. El Estatuto y la Historia de España</i>	04.06.1932
<i>Actualidad política. La República y el problema nacional</i>	26.06.1932
<i>El problema catalán. Maciá, jefe de Estado</i>	03.07.1932
<i>Ante el nacionalismo catalán. El recuerdo de Abd-el-Krim</i>	13.07.1932
<i>El asimilismo catalanista. Botones de muestra</i>	31.07.1932
<i>El problema catalán. Después de las elecciones</i>	09.12.1932
<i>La unidad española no es un capricho [Crónica]</i>	10.12.1932
<i>Cordialidad catalanista. ¡Ya escampa!</i>	29.12.1932
<i>El catalanismo y la ley de congregaciones</i>	05.04.1933
<i>El plebiscito vasco</i>	04.05.1933
<i>Nacionalismo español y nacionalismo antiespañol</i>	17.06.1933
<i>Cordialidad catalanista</i>	26.07.1933
<i>La universidad catalana</i>	24.10.1933
<i>Querer a España es sentirla. Los mártires del catalanismo. [Crónica]</i>	14.11.1933
<i>¿Autonomía universitaria o dictadura catalanista?</i>	30.11.1933
<i>Autonomía política e imperialismo económico</i>	27.01.1934
<i>Los derechos de los diputados</i>	18.04.1934
<i>La ciencia y la patria</i>	10.05.1934
<i>El catalanismo y el Concordato</i>	14.06.1934
<i>La ley catalana de Cultivos, o la pelota en el tejado</i>	29.07.1934
<i>El Reglamento catalán de cultivos es anticonstitucional</i>	04.08.1934
<i>El homenaje a Unamuno</i>	26.10.1934
<i>Cambó contra los agrarios</i>	01.11.1934

<i>El Estatuto de Cataluña</i>	29.11.1934
<i>Militarismo separatista</i>	13.12.1934
<i>Un episodio del 6 de octubre. La muerte de Jaume Compte</i>	29.12.1934
<i>Cambó y las derechas</i>	28.08.1934
<i>La unión de las derechas</i>	06.03.1935
<i>El problema catalán. Los dos federalismos</i>	08.10.1935
<i>El traspaso de las obras públicas a la Generalidad de Cataluña</i>	09.10.1935
<i>El libro de Azaña</i>	19.10.1935
<i>El traspaso de las obras públicas a la Generalidad de Cataluña</i>	09.11.1935
<i>La patria y la religión</i>	08.12.1935
<i>El triunfo de Cambó</i>	20.12.1935
<i>España, colonia catalanista</i>	07.01.1936
<i>Una contradicción de las izquierdas</i>	07.02.1936
<i>Una carta de Don Antonio Royo Villanova. [Carta al director]</i>	13.02.1936
<i>Una carta de Don Antonio Royo Villanova. [Carta al director]</i>	28.02.1936
<i>El Estatuto de Cataluña</i>	11.03.1936

Josep Mª Figueres

L'aportació de Joan Crexell

Ben segur que sóc una de les amistats més recents de Joan Creixell. La nostra coneixença personal es produí la tardor passada, quan ell em telefonà a Figueres per demanar-me un article per "Paper Groc" sobre el llibre de Ferran Soldevila Barcelona sense universitat i la restauració de la Universitat de Barcelona (1714-1837). Arran d'aixó conversàrem diverses vegades i ell em va obsequiar amb un plec de números de la revista de bibliofília que impulsava. En una de les converses em digué que allò que més costava era aconseguir col·laboradors i que es complissin els plaços fixats. Convençut de la funció que la revista complia en el nostre panorama cultural i esperonat per les seves paraules, em vaig fer l'íntim propòsit de participar habitualment en la publicació. A finals d'any volia tornar a posar-me en contacte amb ell per tal de veure si li interessaria publicar-me un article sobre la biblioteca de Ferran Soldevila, però la feina que jo tenia entre mans m'ho impedi i vaig diferir-ho per al mes de gener. L'endemà de Sant Esteve m'arribà, per mitjà de la premsa, la notícia de la seva mort sobtada. La sorpresa i el trasbals foren absoluts. Tot seguit vaig telefonar a l'Albert Manent, que havia estat la persona que ens havia posat en

contacte a tots dos, perquè necessitava comentar el fet amb algú que també l'hagués conegut. Superat l'impacte emocional, vingué la reflexió sobre quina havia estat l'aportació de Joan Crexell a la història i a la cultura de la època.

Al marge dels llibres i estudis concrets (publicats o inèdits), allò que em semblava que calia destacar en primeríssim terme era la via que, en el conjunt de la seva obra, ell va seguir. Intel·lectual compromès amb l'alliberament del seu poble, va saber realitzar un seguit d'estudis que combinaven investigació i divulgació històrica, i que s'inscrivien en la lluita per la consecució d'una historiografia desacomplexada. Una línia de treball que és l'única que ens permetrà superar l'anomenada "crisi de la historiografia catalana", que no es sinó una manifestació més de la crisi d'identitat que pateix la nostra cultura contemporània.

Algú pot estar temptat a pensar que la seva opció fou excessivament "militant" o "voluntarista". Els resultats que va obtenir allunyen tota reserva en aquest sentit. Els seus estudis sobre la premsa catalana clandestina, sobre la bibliografia en català dels anys quaran-